Ruokatuotanto tärkeää niin Suomen kuin Koillis-Kiinan raivatuilla soilla

17.3.2022

Ukrainan sota pysäytti maailman. Parhaillaan pohditaan, mistä ihmisille saadaan riittävästi ruokaa. Sodan puhjettua on maailma uudessa tilanteessa myös ilmasto-, ympäristö- ja luontokatokysymysten kanssa.

Suomessa on peltoa noin 2,3 miljoonaa hehtaaria. Tästä noin 300 000 hehtaaria on turvemaiden peltoja. Suomessa soiden raivaukset maatalouskäyttöön alkoivat suurten nälkävuosien (1866 – 1868) jälkeen. Etelä-Pohjanmaan ruokamaakunta on sekin syntynyt paljolti kytösavun aukeille maille.

Viime sotien (1939 – 1945) jälkeiset raskaat alueluovutukset ja siirtoväen asutustoiminta vaativat soiden raivaamista maatalouskäyttöön. Suomeen perustettiin aikanaan myös maatalousvankiloita mm. Ilmajoelle ja Huittisten Lauhankylään.

Muutaman vuoden ajan soiden raivaukset ja suopellot ovat olleet ”ilmastopahiksia”. Kuivatetulta suopelloilta pääsee hiilidioksidia ilmaan, kun hiilipitoinen turve reagoi ilmakehän hapen kanssa. Osa kaupunkilaisista onkin moittinut soiden maatalouskäyttöä, kun asia ei suoraan kosketa omaa taloutta eikä välitöntä elinympäristöä.

Kuiva hellekesä 2021 kuitenkin osoitti, että turvemaiden pelloilta saatiin vaikeissa oloissa paremmat sadot kuin kivennäismailta. Turvemaiden pellot ovat turvanneet osaltaan suomalaista ruokahuoltoa vaikeina kasvukausina. Turvemaita on ajateltava monitavoitteisuuden kautta.

Vaikka turvemaiden ilmasto- ja huoltovarmuusnäkökulmat voivat olla ristiriidassa, molempia tavoitteita voidaan tukea yhtä aikaa. MTK:n 2020 ilmastotiekartassa tuotiin esille turvemaapeltojen ilmastopäästöjä ja niiden vähentämiskeinoja. Monivuotisilla nurmilla ja kosteikkoviljelyllä voidaan turvemaapeltojen päästöjä vähentää, mutta pitää alueet yhä maatalouskäytössä.

Kiinan soita ruoantuotannossa

Ruoantuotannon turvaaminen on valtava kysymys varsinkin isoissa valtioissa. Noin 1,4 miljardin kansalaisen ruokahuolto oli ja on kiinalaisen yhteiskunnan suurin haaste. Kun ihmisillä on ruokaa ja töitä, pysyy valtiollinen järjestelmä pystyssä ja kommunistinen puolue vallassa.

Soita on raivattu riisipelloiksi mm. Mao-er-Shanin vuoristoseudun lähettyvillä. Lisäksi soille on tehty kalankasvatusaltaita. Niissä kasvatettiin karpinsukuisia kaloja, jotka siis viihtyivät sameissa vesissä.

Muilta osin Koillis-Kiinan suot ovat reheviä dahurianlehtikuusta ja mantsuriankoivua kasvavia sekametsiä. Dahurianlehtikuusi kasvaa karuimmilla kasvupaikoilla meikäläisen suokäkkärämännyn tavoin. Maat ovat yleensä ravinteikkaita, mutta liian korkealla oleva pohjavesi haittaa puiden kasvua.

Turvetuotantoalueiden jälkikäyttökin puhuttaa

Ukrainan tilanne on muuttanut ruokakeskustelua, sillä ilman ruokaa emme pärjää. Näkökulmat ovat laajentuneet. ”Yhteiskunnalla ei ole varaa jättää peltoja kylvämättä.” Näin arvioi Maaseudun Tulevaisuus 14.3.2022 pääkirjoituksessaan. Kaikki vähänkin järkevät peltolohkot on saatava kasvamaan ruokaa. Ukrainan sota on muuttanut maailman ruokahuollon tilannekuvan.

Samaan aikaan EU on tekemässä luonnon ennallistamisesta pakollista. Maataloussektorilla on esillä turvemaapeltojen vähittäistä käytöstä poistaminen EU-komission uuden asetuksen vaatimuksesta.

Myös turvetuotannosta poistuneiden soiden jälkikäyttö on myös keskiössä, kun energiaturvetuotanto on vähentynyt radikaalisti ja maailma on ruokakriisissä. Vuoden 1994 Kiinan kokemuksista on saanut ajatuksia soiden jälkikäytön vaihtoehtojen arviointiin. Metsäntutkimuslaitos ja Suomen Akatemia rahoittivat tuon työmatkan.

Parhaillaan TURNEE-hanke pohtii osin samoja asioita Suomessa. Maa- ja metsätalousministeriön päärahoittama Nappaa kiinni hiilestä -ohjelman hanke tuo paljon kaivattua lisätutkimustietoa suonpohjien metsityksen kokonaisilmastovaikutuksista. Tietoa tarvitaan myös metsityksen vaikutuksesta vesien laatuun.

Projekti tarjoaa tulevaisuudessa vastauksia myös siihen, miten paksuturpeisten suonpohjien metsitys vaikuttaa ilmastopäästöihin. Maanomistajatkin voivat puntaroida erilaisia vaihtoehtoja: Onko kriisissä viisainta muuttaa suonpohjia pelloksi vai metsäksi?

Helsingin yliopiston (HY) apulaisprofessori Annalea Lohila koordinoi TURNEE-hanketta Helsingin yliopiston INAR-ilmakehätieteiden keskuksessa, jota johtaa akateemikko ja professori Markku Kulmala. Hankkeessa ovat mukana lisäksi Helsingin yliopiston Metsätieteen laitos, Oulun yliopisto (OY), Ilmatieteenlaitos (FMI) sekä Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK). Hanke toimii vuosina 2021 – 2023 noin 1,9 miljoonaan euron budjetilla.

Risto Lauhanen, MMT, Kiinassa suoasiantuntijana 1994
Kari Laasasenaho, FT
SeAMK

Kuva. Riisinviljely on tärkeä osa turvemaiden käyttöä Kiinassa. (Risto Lauhanen).